

BOGOSLOVNI FAKULTET U ZAGREBU

1. Teološki ie fakultet ostao u sklopu Kraljevske akademije znanosti od g. 1776, kada je ona osnovana, do g. 1784. Tada ga je car Josip II izdvojio iz Akademije i premjestio u centralno sjemenište u Zagrebu na Kaptolu pod nazivom »*Facultas regia theologica in Seminario generali Zagrabiae*«, a tom prilikom osnovane su i nove katedre: za bogoslovnu enciklopediju, za pastoralnu teologiju i za crkveno pravo, koje se prije toga predavalo na Pravnom fakultetu.

Na teologiji – kad je bila u sastavu Akademije i kad je iz nje izdvojena – primjenjivao se tzv. Stock-Rautenstrauchov nastavni plan. Po njemu su svi predmeti bili podijeljeni u tri grupe: jedni su uvod u teologiju, drugi su strogo teološki a treći su pomoćni i završni. Uvodni su predmeti: Teološka enciklopedija i povijest bogoslovne literature, Hermeneutika Sv. pisma i Patrologija. Strogo teološki predmeti jesu: Uvod u dogmatiku, Posebna dogmatika s polemikom, Moralno bogoslovlje, Kanonsko pravo, Pastirsko bogoslovlje. Pomoćni su predmeti: Katehetika, Liturgika i Homiletika.

Godine 1787. ukinuta su po nalogu Josipa II dijecezanska sjemeništa i osnovano je centralno sjemenište u Pešti. Tim je prestao postojati bogoslovni fakultet u Zagrebu, jer su svi slušači morali prijeći u Peštu, no već g. 1790, poslije smrti Josipa II, biskupije su opet dobile pravo osnivati svoja sjemeništa, te se u Zagrebu otvara »*Facultas theologica in Lyceo episcopali*«. Biskup Maksimilijan Vrhovac uzima od kaptola sjemenište pod svoju vlast i provodi u njemu reforme. O teološkom studiju iz tog perioda znamo da filozofi polaze predavanja na Kraljevskoj akademiji u Gornjem gradu, a teolozi imaju predavanja u sjemeništu. Svaki profesor predaje po dva glavna predmeta – svake godine po jedan, a slušači slušaju u dvije grupe: prvi i drugi tečaj, te treći i četvrti. Na taj su način četiri profesora mogla predavati sve teološke discipline, no jasno je da je time štetio znanstveni rad, jer profesori za nj nisu imali dovoljno vremena.

Nadbiskup Juraj Haulik preuredio je 1854. godine studij. Svaka godina (tečaj) ima otada 18 sati tjedno, osim četvrtog tečaja, koji ima 16 sati. U prvom tečaju predaje se metafizika 4 sata, opća dogmatika 5 sati, Sv. pismo starog zavjeta 9 sati. Drugi tečaj ima: Sv. pismo novog zavjeta 9 sati i crkvenu povijest 9 sati. Treći tečaj: specijalna dogmatika 9 sati i moralno bogoslovlje s asketikom 9 sati. U četvrtom se tečaju predaje pastirsko bogoslovlje s pedagogikom 11 sati i crkveno pravo 5 sati.

Godine 1859. proglašena je u Hrvatskoj nastavna reforma, i po njoj je uprava i nadzor nad sjemeništima i bogoslovijama pripala jedino biskupu. Na taj je način prestao nadzor svjetovnih vlasti nad stručnom naobrazbom svećenika. U smislu zaključka biskupskih konferencija, na bogoslovijama je ukinut filozofski tečaj, a gimnazija je povišena na osam

razreda. Na bogosloviju se mogao upisati onaj koji je svršio osam razreda gimnazije, ali mature nije morao imati. Studij traje četiri godine, a ustanovljene su ove katedre: opća dogmatika, posebna dogmatika, moralno bogoslovlje, pastirsko bogoslovlje, uvod u Sv. pismo starog zavjeta, uvod u Sv. pismo novog zavjeta, crkveno pravo, crkvena povijest – svega dakle osam katedara. God. 1860. postavljena su još dva docenta: jedan za metafiziku a drugi za liturgiku koja se 1870. g. pripaja pastirskom bogoslovlju. God. 1872. osniva se docentura za pedagogiju i katehétiku.

U nastojanju da se u Zagrebu osnuje potpuno sveučilište sa četiri fakulteta uvijek se računalo i s teološkim fakultetom kao jednim od temeljnih fakulteta. Zato je nadbiskup i kardinal Juraj Haulik g. 1862. bio pismeno pozvan od Namjesničkog vijeća tj. hrvatske vlade da odredi predstavnike bogoslovije u zajednički odbor svih predviđenih fakulteta, koji će proučiti nacrt zakona o osnivanju sveučilišta. Profesori bogoslovije nastojali su zagrebačku teologiju držati na visini ostalih teoloških fakulteta u svijetu, te je tako prilikom utemeljenja zagrebačkog sveučilišta zakonom od 8. IV 1869. bogoslovija ušla bez ikakvih poteškoća u sastav novoosnovanog sveučilišta kao prvi i najstariji fakultet. Isto je tako učinjeno i provedbom gornjeg zakona od 5. I 1874.

2. Ulaskom u sastav Sveučilišta Bogoslovni fakultet nije doživio gotovo nikakve promjene u nastavnom planu, no trebalo je da se konstituirao kao član-fakultet Sveučilišta. Zato su od sada na nj bili primjenjivani svi zakonski propisi koji su se odnosili na Sveučilište. Najprije su imenovana tri redovita profesora (kao i na ostalim fakultetima), koji su između sebe izabrali dekana i prodekana. Tako je Juraj Posilović postao dekanom a Antun Kržan prodekanom. Treći je bio Franjo Iveković. Na prijedlog ove trojice imenovani su ostali profesori. To su bili: Martin Štiglić, Josip Stadler, Josip Rieger, Ivan Koharić i Feliks Suk. Nastavni plan I godine obuhvatio je 1) Opći dio dogmatike, 2) Uvodne znanosti u Sv. pismo uopće, a Stari zavjet napose, 3) Tumačenje Sv. pisma starog zavjeta, 4) Hebrejski jezik; II godine 1) Posebni dio dogmatike, 2) Uvod u Novi zavjet napose, 3) Tumačenje Novog zavjeta iz Vulgate i izvornog teksta; III godine 1) Crkvenu povijest, 2) Moralno bogoslovlje; IV godine 1) Pastirsko bogoslovlje, 2) Liturgiku, 3) Homiletiku, 4) Katehétiku, 5) Metodiku, 6) Crkveno pravo. – Za doktorande su uvedeni sirski, kaldejski i arapski jezik. God. 1874/5. uvedena je još u I tečaju Ontologija i u IV Pedagogija, a g. 1890. uveden je u trećem tečaju predmet: Naputak za sastavljanje službenih spisa, koji se predavao jedan semestar. Tako je ostalo sve do g. 1918. Tada su na Fakultetu zakonom od 12. IX 1918. osnovane daljnje dvije katedre: Filozofsko-teološka propedeutika i Bogoslovlje istočne crkve, a uvedena su i druga dva nova predmeta: Crkvenoslavenski jezik i literatura i Pedagogika. Da bi Fakultet mogao ići u korak s razvojem teološke znanosti, dne 18. II 1920. uvedene su još katedre: 1) za poredbenu znanost religija, 2) za pozitivnu historijsku dogmatiku i 3) za pomoćne znanosti Sv. pisma, te novi predmeti: 1) sociologija, 2) kršćanska umjetnost i arheologija, te 3) retorika i homiletika.

God. 1919. uveden je znanstveno-teološki seminar, koji je postepeno nadopunama imao g. 1923/4. osam odjela: 1) za filozofiju, 2) za apologetiku, 3) za dogmatiku i patristiku, 4) za crkvenu povijest, 5) za istočno bogoslovlje, 6) za Sv. pismo starog zavjeta, 7) za Sv. pismo novog zavjeta, 8) za crkveno pravo. – Svi su predmeti bili podijeljeni u četiri skupine ili grupe: 1) filozofsko-dogmatsku, 2) biblijsku, 3) moralno-pastoralnu, 4) crkveno-pravnu i crkveno-povijesnu. *Filozofska grupa* obuhvaća ove predmete: 1) Filozofsko-teološka propedeutika, Uvod u skolastičku filozofiju, Psihologija, Noetika, Ontologija, Teodiceja, Kozmologija, Etika, Filozofski seminar – 12 sati na tjedan; 2) Poredbena znanost religija – 6 sati; 3) Osnovno bogoslovlje, Apologetski seminar – 8 sati; 4) Pozitivna historijska dogmatika – 6 sati; 5) Spekulativna dogmatika – 6 sati. *Biblijska grupa* s ovim predmetima: 1) Pomoćne znanosti Sv. pisma: Biblijska arheologija, Geografija, Hermeneutika, Istočni jezici – 4 sata tjedno; 2) Uvod u biblijske knjige starog zavjeta i tumačenje po Vulgati i izvornom tekstu, Starozavjetni biblijski seminar – 8 sati; 3) Uvod u biblijske knjige novog zavjeta i tumačenje po Vulgati i izvornom tekstu, Biblijski novozavjetni seminar – 8 sati. *Moralno-pastoralna grupa* je sadržavala: 1) Moralno bogoslovlje – 8 sati na tjedan; 2) Pastirsko bogoslovlje – 6 sati; 3) Pedagogika i katehetika s njihovom poviješću – 6 sati; 4) Retorika i homiletika – 4 sata; 5) Sociologija – 2 sata. *Crkveno-pravna i crkveno-povijesna grupa* obuhvaća: 1) Crkveno pravo, Seminar za crkveno pravo – 8 sati na tjedan; 2) Povijest Kristove Crkve s osobitim obzirom na crkvenu prošlost kraljevine SHS; Historijski seminar – 8 sati; 3) Kršćanska umjetnost i arheologija – 2 sata; 4) Sastavljanje službenih spisa – 2 sata.

Ispiti su godišnji i semestralni (kolokviji). Polazu se pred dekanom i predmetnim nastavnikom. Uspjeh se bilježi u indeks. Za postizanje akademskog stupnja doktorata na Teološkom fakultetu treba nakon apsolutorija polagati četiri stroga ispita (rigoroza). Oni obuhvaćaju ovo gradivo: 1) Uvodne znanosti Sv. pisma starog i novog zavjeta; Egzegeza izvornog teksta Sv. pisma hebrejskog i grčkog; Gramatika i analiza hebrejskog jezika; 2) Osnovno bogoslovlje i dogmatika (specijalna); 3) Moralno bogoslovlje, Pastirsko bogoslovlje, Homiletika, Liturgika, Katehetika; 4) Crkvena povijest, Crkveno pravo. – Rigorozi su javni i traju po dva sata, a polazu se pred komisijom od pet članova. Promociju obavlja rektor Sveučilišta u prisutnosti dekana i profesora promotora. – G. 1920. i 1922. provedena je reforma doktorskih ispita u tome što je uvedena pismena doktorska radnja (disertacija). Od g. 1922. studij na Teološkom fakultetu traje pet godina.

Na temelju novog zakona o univerzitetima donesena je g. 1935. nova »Uredba Katoličkog bogoslovskeg fakulteta Univerziteta kraljevine Jugoslavije u Zagrebu«. Po toj uredbi ustanovljeno je četrnaest katedara s ovim predmetima:

1. Sveto pismo starog zavjeta; 2. Sveto pismo novog zavjeta; 3. Apologetika; Uvod u bogoslovlje, Osnovno bogoslovlje, Historija religija; 4. Dogmatika; 5. Uporedno bogoslovlje; 6. Moralno bogoslovlje (Opći dio i Posebni dio); 7. Crkvena historija i druge pomoćne historijske nauke; Opća crkvena povijest s osobitim obzirom na Slavene, Pomoćne historij-

ske nauke; 8. Patrologija: Patrologija s poviješću dogmi; 9. Crkveno pravo: Crkveno pravo; 10. Liturgika: Liturgika zapadne crkve i istočnih crkvi; 11. Pastirsko bogoslovlje s kršćanskom sociologijom i homiletika: Pastirsko bogoslovlje, Kršćanska sociologija, Retorika i Homiletika, Asketika, Mistika, Pastoralna medicina; 12. Filozofija, pedagogika i metodika religijske nastave, Sistematska skolastička filozofija, Pedagogika, Metodika kršćanske religijske nastave (Katehetika); 13. Jezici i ostale pomoćne nauke Sv. pisma: Latinski jezik, Biblijsko-grčki jezik, Hebrejski jezik, Crkvenoslavenski jezik, Aramejski jezik, Arapski jezik, Pomoćne nauke Sv. pisma; 14. Crkvena umjetnost, Crkvena glazba, Starozavjetna arheologija, Kršćanska arheologija.

Spomenuti predmeti dijele se na glavne i sporedne, a za diplomatske ispite raspoređeni su u pet grupa: filozofsku, biblijsku, dogmatsku, moralno-pastoralnu i pravno-povijesnu. Osim toga postoji deset seminara: 1) Sv. pismo starog zavjeta, 2) Sv. pismo novog zavjeta, 3) za dogmatiku i patrologiju, 4) za apologetiku i historiju religija, 5) za unoredno bogoslovlje, 6) za moralno bogoslovlje, 7) za crkvenu historiju, 8) za liturgiku, 9) za crkveno pravo, 10) za filozofiju.

Studij na fakultetu traje šest godina (dvanaest semestara) a za doktorande sedam godina (četnaest semestara). Ispiti su: kolokviji i diplomski. Za postizavanje doktorata traži se pismena doktorska radnja, usmeni doktorski predispit iz opće teologije (apologetika, dogmatika, osnovno-moralno bogoslovlje), doktorski usmeni ispit iz odabrane grupe i obrana disertacije. Promocije se vrše u rektoratu Sveučilišta.

Tom je uredbom zagrebački Teološki fakultet izjednačen s najistaknutijim teološkim fakultetima u vanjskom svijetu i usklađen s papinskom enciklikom »Deus scientiarum dominus« iz g. 1931, koja je postala zakonom za sve crkvene visoke škole. No tom uredbom nastojao se njemački tip teoloških fakulteta spojiti s romanskim tipom, pa su tako npr. uvjeti za postizavanje doktorata teologije bili teži nego na ikojem drugom fakultetu zagrebačkog Sveučilišta.

Uredba o izmjenama i dopunama zakona o univerzitetima iz g. 1940. nije ništa mijenjala na ustrojstvu Teološkog fakulteta, te je on ostao nepromijenjen (osim sitnih detalja) u svom nastavnom planu sve do 30. VI 1952, kada je izdvojen iz sastava Sveučilišta u Zagrebu.

Od g. 1952. Teološki fakultet u Zagrebu postoji kao samostalna crkvena ustanova univerzitetskog ranga, priznata i izjednačena u pravima i privilegijima sa svim analognim ustanovama univerzitetskog ranga u svijetu. Studij na njemu i sada traje šest, odnosno za doktorande sedam godina.

3. Od 1877. godine, kada je na Bogoslovnom fakultetu postignut prvi doktorat, do 1952. godine, kada je taj Fakultet bio izdvojen iz Sveučilišta, na njemu je u svemu doktoriralo 90 kandidata iz bogoslovlja.

4. Bogoslovski fakultet izdavao je od 1912-19. *Bogoslovsku smotru*, koja je 1910/11. izlazila kao prilog *Katoličkom listu*, a 1923. je bila obnovljena kao organ »Hrvatske bogoslovne akademije«.